EUROOPAN
KOMISSIO

Bryssel 25.4.2013
COM(2013) 240 final

KOMISSION KERTOMUS EUROOPAN PARLAMENTILLE, NEUVOSTOLLE JA EUROOPAN TALOUS- JA SOSIAALIKOMITEALLE

radioaktiivisen jätteen ja käytetyn ydinpolttoaineen siirtojen valvonnasta ja tarkkailusta annetun neuvoston direktiivin 2006/117/EURATOM täytäntöönpanosta jäsenvaltioissa

{SWD(2013) 150 final}

KOMISSION KERTOMUS EUROOPAN PARLAMENTILLE, NEUVOSTOLLE JA EUROOPAN TALOUS- JA SOSIAALIKOMITEALLE

radioaktiivisen jätteen ja käytetyn ydinpolttoaineen siirtojen valvonnasta ja tarkkailusta annetun neuvoston direktiivin 2006/117/EURATOM täytäntöönpanosta jäsenvaltioissa

SISÄLLYSLUETTELO

1. Johdanto 4
1.1. Tausta 4
1.2. Asiaa koskeva lainsäädäntö 5
1.3. Siirtojen valvontaa ja tarkkailua koskevat yleiset periaatteet 6
2. Yleisten säännösten soveltaminen 6
2.1. Direktiivin saattaminen osaksi kansallista lainsäädäntöä 6
2.2. Siirtojen valvontaa ja tarkkailua koskeva vakioasiakirja 7
2.3. Toimivaltaiset viranomaiset 7
2.4. Asiakirjojen lähettäminen 7
2.5. Neuvoa-antava komitea 8
2.6. Määräaikaiskertomukset 8
3. Jäsenvaltioiden kertomukset 9
3.1. Siirrot 9
3.2. Vienti yhteisöstä 9
4. Päätelmät 10

1. JOHDANTO

Neuvoston direktiivissä 2006/117/Euratom[1] säädetään valtioiden rajat ylittävien radioaktiivisen jätteen ja käytetyn polttoaineen siirtojen valvontaa ja tarkkailua koskevasta yhteisön järjestelmästä, jolla varmistetaan väestön asianmukainen suojelu. Direktiiviä sovelletaan valtioiden rajat ylittäviin siirtoihin aina, kun alkuperämaa tai määrämaa taikka mikä tahansa kauttakulkumaa on yhteisön jäsenvaltio. Lisäksi direktiivillä varmistetaan, että jäsenvaltioille, joita asia koskee, tiedotetaan niiden alueelle tai niiden alueen kautta tapahtuvista radioaktiivisen jätteen ja käytetyn ydinpolttoaineen siirroista, sekä säädetään jäsenvaltioiden velvollisuudesta suostua siirtoihin tai perustella suostumuksen epääminen.

Direktiivissä säädetään jäsenvaltioiden säännöllisestä raportoinnista komissiolle ja komission raportointivelvollisuudesta Euroopan parlamentille, neuvostolle ja Euroopan talous- ja sosiaalikomitealle. Raportoinnin tarkoituksena on tarjota koko yhteisön kattava katsaus myönnettyihin lupiin sekä selvittää, mitä käytännön ongelmia jäsenvaltiot ovat mahdollisesti kohdanneet pannessaan direktiivin säännöksiä täytäntöön ja miten nämä ongelmat on ratkaistu.

Tämä on komission ensimmäinen kertomus neuvoston direktiivin 2006/117/Euratom täytäntöönpanosta. Johdannon jälkeen tässä kertomuksessa käsitellään seuraavia seikkoja:

– palaute direktiivin yleisten säännösten (4 luku) täytäntöönpanosta;

– yhteenveto komission jäsenvaltioilta saamista tiedoista, jotka koskevat direktiivin täytäntöönpanoa. Nämä tiedot on vahvistettu yksittäisiä jäsenvaltioita kuullen. Yksityiskohtaisia tietoja direktiivin täytäntöönpanosta jäsenvaltioissa annetaan komission yksiköiden valmisteluasiakirjassa SWD(2013)150.

Tämä kertomuksen päätelmissä tarkastellaan haasteita, joihin on vielä tarpeen kiinnittää huomiota ja joita käsitellään tiiviissä yhteistyössä neuvoa-antavan komitean ja jäsenvaltioiden kanssa.

1.1. Tausta

Kaikki EU:n jäsenvaltiot tuottavat radioaktiivista jätettä. Sitä syntyy monenlaisessa toiminnassa, kuten ydinvoimaloiden sähköntuotannossa sekä lääketieteen, teollisuuden, maatalouden, tutkimuksen ja koulutuksen radioisotooppisovelluksissa. Myös ydinreaktorien toiminnasta syntyy käytettyä ydinpolttoainetta. Käytetyllä polttoaineella tarkoitetaan ydinpolttoainetta, joka on säteilytetty reaktorin sydämessä ja pysyvästi poistettu sieltä. Kun käytetty polttoaine poistetaan reaktorin sydämestä, se varastoidaan reaktorin läheisyydessä sijaitseviin tarkoitukseen osoitettuihin paikkoihin, joissa alkaa sen jäähtyminen ja säteilytason vähentyminen. Voimalaitoksen alueelta käytetty ydinpolttoaine kuljetetaan maanteitse, rautateitse tai meritse joko välivarastoon tai jälleenkäsiteltäväksi.

EU:n 27 jäsenvaltiosta 14:ssä on käytössä olevia ydinreaktoreita ja lisäksi kahdessa jäsenvaltiossa on ydinreaktoreita, joita ollaan poistamassa käytöstä[2]. Tutkimuskäyttöön tarkoitettuja reaktoreita on useimmissa jäsenvaltioissa.

Kullakin jäsenvaltiolla on täysi vastuu oman kansallisen politiikkansa valinnasta radioaktiivisen jätteen ja käytetyn ydinpolttoaineen huollon suhteen. Käytettyä polttoainetta voidaan joko pitää käyttökelpoisena resurssina, joka soveltuu jälleenkäsiteltäväksi, tai sitä

[1] EUVL L 337, 5.12.2006, s. 21.

[2] Jäsenvaltiot, joissa on käytössä olevia ydinvoimareaktoreita, ovat Alankomaat, Belgia, Bulgaria, Espanja, Ranska, Romania, Ruotsi, Saksa, Slovakia, Slovenia, Suomi, Tšekki, Unkari ja Yhdistynyt kuningaskunta. Italiassa ja Liettuassa on reaktoreita, joita ollaan parhaillaan poistamassa käytöstä.

voidaan pitää radioaktiivisena jätteenä, joka on loppusijoitettava. Sen vuoksi käytettyyn polttoaineeseen on kiinnitettävä erityistä huomiota. Riippumatta siitä, miten jäsenvaltiot päättävät hoitaa radioaktiivisen jätteensä ja käytetyn ydinpolttoaineensa, niitä joudutaan kuljettamaan jäsenvaltioiden välillä sekä yhteisöön ja ulos yhteisöstä.

1.2. Asiaa koskeva lainsäädäntö

Radioaktiivisen jätteen tai käytetyn ydinpolttoaineen siirtoihin liittyviin toimiin sovelletaan erinäisiä vaatimuksia, jotka määritellään yhteisön lainsäädännössä[3] ja kansainvälisissä oikeudellisesti sitovissa yleissopimuksissa[4]. Nämä vaatimukset koskevat erityisesti radioaktiivisen aineen turvallista kuljetusta sekä sitä, millä edellytyksillä radioaktiivista jätettä tai käytettyä polttoainetta voidaan loppusijoittaa tai varastoida määrämaahan.

Työntekijöiden ja väestön terveyden suojelemista koskevassa yhteisön lainsäädännössä edellytetään, että radioaktiivisen jätteen tai käytetyn polttoaineen siirtoihin, jotka tapahtuvat yhteisön jäsenvaltioiden välillä sekä yhteisöön ja yhteisöstä, sovelletaan pakollista ja yhteistä ennakkolupajärjestelmää. Kyseinen ennakkolupajärjestelmä perustettiin vuonna 1992[5], ja vuonna 2006 sitä muutettiin merkittävästi direktiivillä radioaktiivisen jätteen ja käytetyn ydinpolttoaineen siirtojen valvonnasta ja tarkkailusta, jäljempänä ’siirtodirektiivi’[6]. Vuonna 1992 annetun direktiivin säännöksiä oli saadun kokemuksen perusteella tarpeen muuttaa eräiden käsitteiden ja määritelmien lisäämiseksi sellaisia tilanteita varten, joita ei ollut aikaisemmin otettu huomioon, sekä jäsenvaltioiden välisiin radioaktiivisen jätteen siirtoihin aiemmin sovelletun menettelyn yksinkertaistamiseksi. Muutoksilla varmistettiin myös yhdenmukaisuus yhteisön muiden säännösten ja kansainvälisten määräysten kanssa, erityisesti käytetyn polttoaineen ja radioaktiivisen jätteen huollon turvallisuutta koskevan yleissopimuksen kanssa, johon yhteisö oli liittynyt 2. tammikuuta 2006.

Siirtodirektiivistä johtuvat velvollisuudet eivät rajoita jäsenvaltioiden oikeutta viedä käytettyä polttoainetta jälleenkäsiteltäväksi. Direktiivissä ei ole säännöksiä, jotka velvoittaisivat määränpääjäsenvaltion ottamaan vastaan radioaktiivisen jätteen ja käytetyn polttoaineen siirtoja lopullista käsittelyä tai loppusijoitusta varten, jollei kyseessä ole jälleensiirto (palautus alkuperämaahan). Tällaisista siirroista kieltäytyminen olisi perusteltava direktiivissä säädettyjen perusteiden mukaisesti. Lisäksi siirtodirektiivissä kielletään radioaktiivisen jätteen ja käytetyn polttoaineen vienti Afrikan, Karibian ja Tyynenmeren (AKT) maihin tai mihin tahansa kolmanteen maahan, jossa ei ole valmiuksia radioaktiivisen jätteen tai käytetyn polttoaineen turvalliseen huoltoon.

Äskettäin annetulla neuvoston direktiivillä 2011/70/Euratom[7], jäljempänä ’jätedirektiivi’, otetaan käyttöön sitovia lisäehtoja radioaktiivisen jätteen siirtämiselle, mukaan luettuna käytetty ydinpolttoaine, jota pidetään loppusijoittamisen tapauksessa jätteenä. Jätedirektiivin 4 artiklan 4 kohdassa vahvistetun yleisen periaatteen mukaan radioaktiivinen jäte on loppusijoitettava siinä jäsenvaltiossa, jossa se on syntynyt, jollei siirron ajankohtana ole tullut voimaan kyseessä olevan jäsenvaltion ja toisen jäsenvaltion tai kolmannen maan välistä

---

3 Erityisesti perusnormien vahvistamisesta työntekijöiden ja väestön terveyden suojelemiseksi ionisoivasta säteilystä aiheutuvilta vaaroilta 13.5.1996 annetussa neuvoston direktiivissä (EYVL L 159, 29.6.1996, s. 1).

4 Erityisesti käytetyn polttoaineen ja radioaktiivisen jätteen huollon turvallisuutta koskevassa IAEA:n yleissopimuksessa.

5 Neuvoston direktiivi 92/3/Euratom, annettu 3 päivänä helmikuuta1992 (EYVL L 35, 12.2.1992, s. 24).

6 Neuvoston direktiivi 2006/117/Euratom, annettu 20 päivänä marraskuuta 2006, radioaktiivisen jätteen ja käytetyn ydinpolttoaineen siirtojen valvonnasta ja tarkkailusta.

7 Neuvoston direktiivi 2011/70/Euratom, annettu 19 päivänä heinäkuuta 2011, yhteisön kehyksen perustamisesta käytetyn ydinpolttoaineen ja radioaktiivisen jätteen vastuullista ja turvallista huoltoa varten (EUVL L 199, 2.8.2011, s. 48).

sopimusta loppusijoituslaitoksen käyttämisestä jossain niistä. Tällaiseen sopimukseen sovelletaan kuitenkin perusteita, jotka komissio on vahvistanut siirtodirektiivin 16 artiklan 2 kohdan mukaisesti sekä jätedirektiivin niiden säännösten mukaisesti, joissa edellytetään muun muassa, että tällainen loppusijoituslaitos on siirron ajankohtana jo turvallisesti toiminnassa.

Jätedirektiivi ei rajoita jäsenvaltioiden vapauttaa ottaa vastaan käytettyä ydinpolttoainetta tai jätettä käsiteltäväksi tai jälleenkäsiteltäväksi kolmansista maista ja lähettää sitä takaisin alkuperämaahan. Jäsenvaltiot saavat myös edelleen siirtää radioaktiivista jätettä tai käytettyä ydinpolttoainetta käsiteltäväksi tai jälleenkäsiteltäväksi toiseen jäsenvaltioon tai kolmanteen maahan. Kummassakin tapauksessa lopullinen vastuu kyseessä olevan materiaalin turvallisesta ja vastuullisesta loppusijoituksesta, mukaan luettuna mahdollinen sivutuotteena syntynyt jäte, säilyy jäsenvaltiolla tai kolmannella maalla, josta radioaktiivinen materiaali lähetettiin.

1.3. Siirtojen valvontaa ja tarkkailua koskevat yleiset periaatteet

Haltijan[8], joka on suunnitellut suorittavansa tai suorituttavansa radioaktiivisen jätteen tai käytetyn polttoaineen yhteisön sisäisen siirron, on jätettävä asianmukaisesti täytetty hakemus alkuperäjäsenvaltion toimivaltaisille viranomaisille. Yksi hakemus voi kattaa useita siirtoja, jos niillä on samat ominaispiirteet ja jos reitti (kauttakulkumaat ja ylitettävät rajat) ja toimivaltaiset viranomaiset ovat samat.

Jos radioaktiivista jätettä tai käytettyä ydinpolttoainetta siirretään yhteisöön, vastaanottajan on tehtävä hakemus määräjäsenvaltion toimivaltaisille viranomaisille. Jos siirto tehdään jäsenvaltiosta kolmanteen maahan, alkuperäjäsenvaltion toimivaltaisten viranomaisten on otettava yhteyttä määränpäävaltion asianomaisiin viranomaisiin.

Siirtoa ei saa tehdä ennen kuin määränpäämaan ja kauttakulkumaiden toimivaltaiset viranomaiset ovat ilmoittaneet hyväksyntänsä alkuperämaan toimivaltaisille viranomaisille. Siirtodirektiivissä säädetään, että hyväksymisestä tai epäämisestä on ilmoitettava kahden kuukauden kuluessa hakemuksen vastaanottamisesta. Määränpää- tai kauttakulkujäsenvaltion kieltäytyminen on perusteltava radioaktiivisen jätteen tai käytetyn ydinpolttoaineen siirtämistä ja huoltoa koskevan lainsäädännön tai radioaktiivisen materiaalin kuljettamiseen sovellettavan asiaa koskevan kansallisen, yhteisön tai kansainvälisen lainsäädännön perusteella.

Kauttakulku- tai määränpääjäsenvaltion toimivaltaiset viranomaiset voivat asettaa siirrolle lisäehtoja. Yhteisön sisäisille siirroille ei saa kuitenkaan asettaa ehtoja, jotka ovat tiukempia kuin jäsenvaltion kansallisen lainsäädännön ehdot, joita sovelletaan radioaktiivisen jätteen siirtoihin sen omalla alueella.

Jos siirtoa koskevia ehtoja ei noudateta tai jos siirtoa ei voida suorittaa loppuun, alkuperäjäsenvaltion toimivaltaisten viranomaisten on varmistettava, että haltija ottaa kyseisen radioaktiivisen jätteen tai käytetyn polttoaineen takaisin, jollei jokin vaihtoehtoinen turvallinen järjestely ole mahdollinen.

2. YLEISTEN SÄÄNNÖSTEN SOVELTAMINEN

2.1. Direktiivin saattaminen osaksi kansallista lainsäädäntöä

Siirtodirektiivin mukaan jäsenvaltioiden oli saatettava direktiivin noudattamisen edellyttämät lait, asetukset ja hallinnolliset määräykset voimaan 25. joulukuuta 2008 mennessä.

[8] Haltijalla tarkoitetaan luonnollista henkilöä tai oikeushenkilöä, jolla ennen radioaktiivisen jätteen tai käytetyn polttoaineen siirron suorittamista on sovellettavan kansallisen lainsäädännön mukainen vastuu näistä materiaaleista ja joka suunnittelee suorittavansa siirron vastaanottajalle.

Useimmat jäsenvaltiot ovat noudattaneet tätä määräaikaa, mutta joissakin jäsenvaltioissa direktiiviä ei saatettu voimaan säädetyssä ajassa. Komissio on aloittanut rikkomismenettelyjä näitä jäsenvaltioita vastaan. Kun kyseiset jäsenvaltiot puolestaan ilmoittivat toimenpiteistä, joita ne olivat toteuttaneet saattaakseen direktiivin osaksi kansallista lainsäädäntöä, komissio päätti vuoden 2009 jälkipuoliskolla kaikki menettelyt lukuun ottamatta Kreikkaa, jonka toimenpiteistä ilmoitettiin syyskuussa 2010.

Direktiivin 2006/117/Euratom saattaminen osaksi kansallisia lainsäädäntöjä saatettiin siis päätöksen vuoden 2010 lopussa, joten voidaan katsoa, että se on pantu täytäntöön kaikissa jäsenvaltioissa.

2.2. Siirtojen valvontaa ja tarkkailua koskeva vakioasiakirja

Siirtodirektiivissä säädetään vakioasiakirjasta, jota on käytettävä kaikissa direktiivin soveltamisalaan kuuluvissa siirroissa. Asiasta saadun kokemuksen perusteella laadittiin uusi komission päätös vakioasiakirjasta radioaktiivisen jätteen ja käytetyn ydinpolttoaineen siirtojen valvontaa ja tarkkailua varten. Se julkaistiin *Euroopan unionin virallisessa lehdessä* huhtikuussa 2008[9].

Radioaktiivisen jätteen ja käytetyn ydinpolttoaineen siirtoja varten (mukaan luettuna loppusijoitettavaksi tarkoitettu käytetty polttoaine, jota pidetään jätteenä) vakioasiakirjan liitteenä on lomakkeet seuraaville: lupahakemus; lupahakemuksen vastaanottovahvistus; siirron hyväksyntä tai epääminen; lähetyksen kuvaus ja kolliluettelo sekä siirron vastaanottovahvistus. Lisäksi vakioasiakirjaan sisältyy luettelo asianmukaisesti täytetyn hakemuksen vähimmäisvaatimuksista.

Neuvoston direktiivin 2006/117/Euratom ja vakioasiakirjasta radioaktiivisen jätteen ja käytetyn ydinpolttoaineen siirtojen valvontaa ja tarkkailua varten 5 päivänä maaliskuuta 2008 tehdyn komission päätöksen K(2008)793 (2008/312/Euratom)selittävien huomautusten välisen epäyhdenmukaisuuden vuoksi *Euroopan unionin virallisessa lehdessä*[10] julkaistiin oikaisu, jolla muutettiin sanamuotoa.

Jäsenvaltiot ovat myös ilmoittaneet vakioasiakirjan käyttöön liittyneen eräitä vaikeuksia. Yksityiskohtaisia tietoja edellä mainitusta epäyhdenmukaisuudesta ja jäsenvaltioiden kohtaamista vaikeuksista annetaan komission yksiköiden valmisteluasiakirjassa SWD(2013)150. Vaikeuksien seurantaa toteutetaan neuvoa-antavassa komiteassa.

2.3. Toimivaltaiset viranomaiset

Toimivaltaisia viranomaisia ovat viranomaiset, joille on alkuperä-, kauttakulku- tai määrämaan laissa ja asetuksissa annettu valtuudet panna täytäntöön radioaktiivisen jätteen tai käytetyn polttoaineen siirtojen valvonta- ja tarkkailujärjestelmä. Helpottaakseen viestimistä komission kanssa kaikkien jäsenvaltioiden on annettava komissiolle tarvittavat tiedot sekä toimivaltaisen viranomaisensa tai viranomaistensa yhteystiedot.

Luettelo jäsenvaltioiden toimivaltaisista viranomaisista on saatavilla myös Euroopan komission Europa-verkkosivustolla seuraavassa osoitteessa:

http://ec.europa.eu/energy/nuclear/transport/shipment_directive_en.htm.

2.4. Asiakirjojen lähettäminen

Siirtodirektiivin 19 artiklan mukaan komissio laatii suosituksia siitä, minkälaista järjestelmää olisi käytettävä direktiivin säännöksiin liittyvien asiakirjojen ja tietojen lähettämiseksi turvallisesti ja tehokkaasti. Lisäksi komissio perustaa sähköisen viestintäfoorumin ja pitää sitä

[9] EUVL L 107, 17.4.2008, s. 32.
[10] EUVL L 343, 23.12.2011, s. 149.

yllä. Foorumissa on saatavilla jäsenvaltioiden toimivaltaisten viranomaisten yhteystiedot, näiden viranomaisten hyväksymät kielet sekä siirtojen hyväksymisen kaikki yleiset edellytykset ja mahdolliset lisävaatimukset.

Komission suositus järjestelmästä asiakirjojen ja tietojen lähettämiseksi turvallisesti ja tehokkaasti julkaistiin *Euroopan unionin virallisessa lehdessä* heinäkuussa 2009[11].

Sähköisen foorumin toteuttamiseksi komissio perusti verkkosivuston (ks. edellä oleva linkki), josta löytyvät kaikki siirtodirektiiviin liittyvät tarvittavat tiedot. Tietoja ajantasaistetaan tarvittaessa, kun jäsenvaltiot toimittavat komissiolle tietoja direktiivin 18 artiklan 2 kohdan mukaisesti.

2.5. Neuvoa-antava komitea

Direktiivissä säädettyjen tehtävien hoitamisessa komissiota avustaa komitea, joka on luonteeltaan neuvoa-antava ja koostuu jäsenvaltioiden edustajista. Komitea kokoontui ensimmäisen kerran toukokuussa 2007, jolloin hyväksyttiin neuvoa-antavan komitean työjärjestys ja tulevien vuosien työohjelma. Komitea on kokoontunut yhdeksän kertaa. Kokoukset järjestää komission edustaja, joka myös toimii niissä puheenjohtajana.

Neuvoa-antava komitea antoi lausunnon seuraavista asioista:

– vakioasiakirjan laatiminen ja käyttö

– komission suositus kolmansiin maihin suuntautuvaan radioaktiivisen jätteen ja käytetyn ydinpolttoaineen vientiin sovellettavista arviointiperusteista

– komission suositus järjestelmästä asiakirjojen lähettämiseksi turvallisesti ja tehokkaasti.

Komitean lausunnot on merkitty pöytäkirjaan.

Tähän mennessä saatu kokemus on osoittanut, että neuvoa-antava komitea on hyvä ja hyödyllinen väline, jonka avulla jäsenvaltioiden edustajat voivat jakaa kokemuksiaan komission ja toistensa kanssa.

2.6. Määräaikaiskertomukset

Siirtodirektiivissä jäsenvaltiot velvoitetaan antamaan komissiolle kertomus direktiivin täytäntöönpanosta ensimmäisen kerran vuoden 2011 loppuun mennessä ja sen jälkeen joka kolmas vuosi. Komissio on laatinut jäsenvaltioiden kertomuksista ensimmäisen yhteenvedon Euroopan parlamentille, neuvostolle ja Euroopan talous- ja sosiaalikomitealle. Yhteenvedon tarkoituksena on antaa yleiskuva koko yhteisössä myönnetyistä luvista sekä tietoja jäsenvaltioiden kohtaamista käytännön ongelmista ja niiden ratkaisuista.

Neuvoa-antavaa komiteaa kuultiin direktiivin 20 artiklan ja 21 artiklassa säädettyjen menettelyjen mukaisesti yhteenvedon luonnoksesta ja siihen liittyvästä valmisteluasiakirjasta. Komitean jäsenet eivät esittäneet perusluonteisia huomioita. Kommentit koskivat pääasiassa yhteystietojen ajan tasalle saattamista.

Kertomuksissa olisi kiinnitettävä erityistä huomiota luvattomiin siirtoihin ja ilmoittamattomaan radioaktiiviseen jätteeseen liittyviin jälleensiirtoihin (direktiivin 4 artikla). Komissiolle ei ilmoitettu ensimmäisen kertomuksen yhteydessä siirroista, joihin sovellettaisiin 4 artiklan säännöksiä.

[11] EUVL L 177, 8.7.2009, s. 5.

3. JÄSENVALTIOIDEN KERTOMUKSET

Raportoinnin yhdenmukaistamiseksi komissio on toimittanut kaikille jäsenvaltioille kaksiosaisen mallin, jonka ensimmäinen osa on tarkoitettu tiedoille direktiivin täytäntöönpanosta ja toinen osa siirtoja koskeville tiedoille. Kaikki jäsenvaltiot ovat antaneet komissiolle kertomuksen. Komissio on tutkinut toimitetut tiedot ja käsitellyt tarvittaessa lisäselvennyksiä kaipaavia kysymyksiä kahdenvälisesti niiden jäsenvaltioiden kanssa, joita asia koskee. Jäsenvaltioiden kertomusten pääkohdat esitetään tiivistetysti tässä kertomuksessa. Tarkempia tietoja on saatavilla komission yksilöiden valmisteluasiakirjasta.

Jäsenvaltiot eivät yleisesti ottaen raportoineet merkittävistä ongelmista direktiivin täytäntöönpanossa. Jotkin niistä toivat kuitenkin esiin erityisiä huolenaiheita, jotka liittyivät seuraaviin kahteen asiaan:

– Radioaktiivisen jätteen vapauttamisrajojen yhdenmukaistamisen puuttuminen EU:ssa, mikä voi johtaa siihen, että radioaktiivisia aineita sisältävää materiaalia vapautetaan valvonnasta jossakin jäsenvaltiossa, vaikka jossakin toisessa jäsenvaltiossa sitä voitaisiin silti pitää radioaktiivisena jätteenä.

– Sellaisen luonnossa esiintyviä radioaktiivisia materiaaleja sisältävän jätteen (NORM[12]-jäte) siirrot yli valtioiden rajojen, joka ei ole syntynyt nykyisin voimassa olevien perusnormien mukaisesti määriteltyjen hyväksyttyjen toimintatapojen tuloksena. Tällainen jäte ei kuulu direktiivin soveltamisalaan, mutta siihen ei myöskään sovelleta kaivannaisteollisuuden jätehuollosta annettua direktiiviä[13].

Molempia kysymyksiä tarkastellaan ja käsitellään neuvoa-antavassa komiteassa.

3.1. Siirrot

Siirtodirektiivin mukaan radioaktiivista jätettä ja käytettyä ydinpolttoainetta saa siirtää jäsenvaltioiden välillä ainoastaan kaikkien jäsenvaltioiden, joita asia koskee, toimivaltaisten viranomaisten ennakkosuostumuksella.

EU:n 27 jäsenvaltiosta 14 on antanut lupia direktiivin soveltamisalaan kuuluviin siirtoihin. Lupien määrä on suhteellisen pieni. Aikana, jonka tämä kertomus kattaa, eli vuosina 2008-2011 jäsenvaltiot ilmoittivat antaneensa 161 direktiivin soveltamisalaan kuuluvaa lupaa[14]. Annetuista luvista 74 prosenttia koski jätteen siirtoja ja 26 prosenttia käytetyn ydinpolttoaineen siirtoja.

Useimmat siirrot ovat siirtoja jäsenvaltioiden välillä. Tarkempia tietoja annetaan komission yksiköiden valmisteluasiakirjassa.

3.2. Vienti yhteisöstä

Siirtodirektiivi ei rajoita jäsenvaltion oikeutta päättää käytetyn polttoaineen kierrätyspolitiikastaan ja, kuten jo todettiin, se ei myöskään vaikuta jäsenvaltioiden oikeuteen viedä käytettyä polttoainetta jälleenkäsiteltäväksi, ottaen huomioon periaatteet, jotka koskevat ydinalan yhteismarkkinoita ja erityisesti tavaroiden vapaata liikkuvuutta EU:ssa. Direktiivin 16 artiklan 1 kohdassa ilmoitetaan kuitenkin selvästi, millä edellytyksillä vienti on kiellettyä. Erityisen tärkeää on, että jäsenvaltioiden toimivaltaiset viranomaiset eivät saa antaa lupaa siirtoihin kolmanteen maahan, jolla ei ole hallinnollisia ja teknisiä valmiuksia ja

---

12 Naturally Occurring Radioactive Materials (NORM).

13 Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi 2006/21/EY, annettu 15 päivänä maaliskuuta 2006.

14 On syytä panna merkille, että joskus lupia annetaan useille siirroille, jotka voidaan toteuttaa aikana, joka ylittää raportointikauden.

sääntelyrakennetta, joiden avulla se voisi huolehtia radioaktiivisesta jätteestä tai käytetystä polttoaineesta turvallisesti, kuten myös yleissopimuksessa mainitaan.

Tätä varten komissio on vahvistanut 21 artiklassa säädettyä menettelyä noudattaen yhteistyössä neuvoa-antavan komitean kanssa 16 artiklan 2 kohdan mukaiset perusteet, joiden avulla jäsenvaltioiden on helpompi arvioida vientiä koskevien vaatimusten täyttymistä, ottaen asianmukaisesti huomioon muun muassa Kansainvälisen atomienergiajärjestön (IAEA) turvallisuusmääräykset. Nämä perusteet julkaistiin komission suosituksena *Euroopan unionin virallisessa lehdessä* joulukuussa 2008[15].

Jäsenvaltioiden ilmoittamien kolmansiin maihin vientiä koskevien lupien määrä on pysynyt varsin alhaisena (17 prosenttia kaikista ilmoitetuista luvista). Yhdeksän jäsenvaltiota ilmoitti yhteensä 28 lupaa viennille EU:sta Venäjälle, Kiinaan, Sveitsiin, Japaniin ja Yhdysvaltoihin. Näistä luvista 16 koski käytetyn ydinpolttoaineen vientiä jälleenkäsiteltäväksi (6 lupaa käytetylle polttoaineelle ydinvoimaloista) tai jälleenkäsiteltäväksi ja varastoitavaksi (10 lupaa käytetylle polttoaineelle tutkimuskäyttöön tarkoitetuista reaktoreista). Loput 12 lupaa koskivat radioaktiivista jätettä, joka palautettiin alkuperämaahan (radioaktiivista jätettä, joka on syntynyt kontaminoidun materiaalin käsittelystä jossakin jäsenvaltiossa).

Jäsenvaltiot ilmoittivat, että siirtoja ja vientiä valvotaan ja tarkkaillaan siirtodirektiivin menettelyjen ja säännösten mukaisesti. Annettujen tietojen perusteella komissio ei pysty kuitenkaan todentamaan, onko kaikkia komission suosituksen mukaisia vientiperusteita noudatettu ja erityisesti, onko EU:n ulkopuolella sijaitsevat käytettyä ydinpolttoainetta käsittelevät laitokset tosiasiallisesti alistettu IAEA:n ydinmateriaalivalvontasopimuksen mukaiseen valvontaan ydinsulkusopimuksen ja siihen liittyvien lisäpöytäkirjojen allekirjoituksen ja ratifioinnin yhteydessä tai onko jätedirektiivin mukaiset korkeamman turvallisuustason vaatimukset täytetty.

Komissio on pannut merkille, että jäsenvaltioiden raportointi mukailee ja täydentää yleisesti käytetyn polttoaineen ja radioaktiivisen jätteen huollon turvallisuutta koskevan yleissopimuksen mukaisia kansallisia raportteja, joissa kuvaillaan pääasiassa oikeudellisia puitteita ja vastuualueita.

4. PÄÄTELMÄT

Siirtodirektiivi on pantu menestyksellisesti täytäntöön kaikissa jäsenvaltioissa. Direktiivin yleisten säännösten täytäntöönpano on varmistettu hyväksymällä ja julkaisemalla asiaa koskeva komission päätös ja suosituksia sekä perustamalla neuvoa-antava komitea.

Tutkittuaan jäsenvaltioiden toimittamat ensimmäisen raportointikauden tiedot komissio katsoo, että direktiivi on nyt pantu täytäntöön kaikilta osin siten, että väestön asianmukainen suojelu on turvattu. Direktiivi tarjoaa hyvin jäsennellyn toimintakehyksen siirtojen valvonnalle ja tarkkailulle kaikissa jäsenvaltioissa, ja sillä varmistetaan, että radioaktiivista jätettä ja käytettyä ydinpolttoainetta siirretään valtioiden rajojen yli ainoastaan kaikkien jäsenvaltioiden, joita asia koskee, toimivaltaisten viranomaisten ennakkosuostumuksella.

Siirtodirektiivin täytäntöönpanossa ei ole esiintynyt suuria ongelmia. Esille tuotua NORM-jätteen ja vapautusrajojen kysymystä radioaktiivisen jätteen siirtämisen yhteydessä jatkokäsitellään direktiivin mukaisesti perustetussa neuvoa-antavassa komiteassa.

Komissio toteaa radioaktiivisen jätteen ja käytetyn ydinpolttoaineen siirtojen osalta, että kansalliset toimivaltaiset viranomaiset voivat valvoa alueellaan tapahtuvia siirtoja nykyisten kansallisten säännösten ja erityisesti niiden säännösten perusteella, joilla pannaan täytäntöön

[15] EUVL L 338, 17.12.2008, s. 69.

direktiivi perusnormien vahvistamisesta työntekijöiden ja väestön terveyden suojelemiseksi ionisoivasta säteilystä aiheutuvilta vaaroilta.

Tässä kertomuksessa esitetään ensimmäinen yhteenveto siirtodirektiivin mukaisesti annetuista luvista yhteisössä. Siirtolupien määrä on suhteellisen pieni, ja viennistä EU:n ulkopuolelle muodostuu selkeä kuva. Vaikka komission vahvistamat vientiä koskevat perusteet on julkaistu ainoastaan suosituksena, joka ei ole oikeudellisesti sitova, jäsenvaltioiden käytäntöjen yhdenmukaistamista kyseisten perusteiden kanssa tarkastellaan edelleen tiiviissä yhteistyössä neuvoa-antavan komitean kanssa.

Jäsenvaltioita kehotetaan tekemään jätedirektiiviä soveltaessaan konkreettisia päätöksiä radioaktiivisen jätteen ja käytetyn ydinpolttoaineen turvallisen huollon edistämiseksi. Tällä on varmasti vaikutusta myös siirtoihin EU:ssa, EU:hun ja EU:sta ulos. Tulevissa kertomuksissa annetaan tietoja radioaktiivisen jätteen ja käytetyn ydinpolttoaineen siirtojen kehittymisestä.

Niiden kolmen vuoden ajalta, jotka tämä kertomus kattaa, ei ilmoitettu radioaktiivisen jätteen tai käytetyn ydinpolttoaineen kansallisiin tai valtioiden rajat ylittäviin siirtoihin liittyvistä onnettomuuksista, joista olisi seurannut radioaktiivisten aineiden pääsyä ympäristöön.